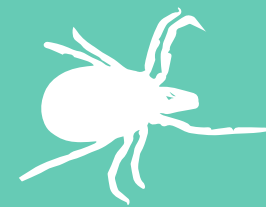

Kullancsok

A kullancsok (Ixodidae) családjának tagjai a póksabásúak (Arachnida) osztályán belül a kullancsalakúak rendjébe (Ixodida) tartozó külső élősködők.

A legidősebb ismert kullancs fossziliák közel 100 millió évesek, a késő Kréta földtörténeti korból származnak, már a dinoszauruszokon is élősködtek ezek az ízeltlábúak.

Napjainkban világszerte kb. 700 kullancsfaj ismert, amelyek közül hazánkban 27 előfordulásáról számoltak be, és ebből 21 tekinthető őshonos fajnak.

Táplálkozás:

Elsősorban madarak és emlősök, kisebb arányban hüllők vérszívói. Táplálkozásuk során terjesztői (vektorai) lehetnek, számos, mind az állatokra, mind az emberre veszélyes vírusnak, baktériumnak és egysejtű parazitának.

A kullancsok egyedfejlődése során a kifejlett nőtény által lerakott petékből lárvák kelnek ki. A lárvák nem szaporodóképes, hatlábú fejlődési alakok. A lárv a vérszívását követően megvedlik, és a már nyolclábú, de még nem szaporodóképes nimfa alakul ki belőle. A nimfa a vérszívását követően megvedlik és a szintén nyolclábú, ám már szaporodóképes kifejlett egyed alakul ki belőle. A párosodás és az újabb vérszívásukat követően a nőtény kullancsok nagyszámú petét ürítenek.

Hazánk leggyakoribb kullancsfajai:

A felsorolt fajok ismert vektorai lehetnek az ember vírusok (kullancsok által terjesztett agyvelő- és agyhártyagyulladás vírusa), baktériumok (Lyme-kór, Q-láz, tularémia, rickettsiózis, anaplazmózis, bartonellózis) és egysejtűek (babeziózis) okozta betegségeinek.

Ixodes ricinus (közönséges kullancs):

A leggyakoribb kullancsfaj Európában. Többnyire a lombhullató és vegyes erdők aljnövényzetében fordul elő. Érzékeny a klimatikus viszonyokra, különösen a nagy melegre és a kiszáradásra, ezért átmeneti nyugalmi állapota tapasztalható nem csak a hideg téli, hanem az aszályos nyári időszakokban is.

Dermacentor reticulatus (kutya kullancs):

Nagytestű, hidegtűrő, ezért az enyhébb teleken is aktív, ám az aszályos nyarakat átmeneti nyugalmi állapotban átvészeli kullancsfaj. Leggyakrabban nyílt területeken, rétek és legelők részben kiszáradt növényzetén előforduló faj. Ez a faj a kutya babeziózisának a legjelentősebb vektora.

Haemaphysalis concinna (bozót kullancs):

Melegkedvelő kullancsfaj, különböző fejlődési alakjai a nyári hónapokban is aktívak. Előfordul változatos élőhelyeken, úgymint lombhullató és vegyes erdők bozótos aljnövényzete, erdei tisztások, erdőszéli területek, vízpart menti növényzet.

Haemaphysalis inermis (téli kullancs):

Hidegkedvelő kullancsfaj, kifejlett egyedei a téli időszakban is aktívak. Lombhullató és vegyes erdők lakói, hazánkban egyre gyakrabban tapasztalják előfordulását. Vektors szerepe még kevésbé ismert, de feltételezhetően vektora lehet számos, az embert megbetegítő kórokozónak.

Néhány fontosabb kullancsok által terjesztett kórokozó:

Borrelia burgdorferi fajcsoport:

A Lyme-kórt okozó baktérium. A betegség egy amerikai kisvárosról, Old Lyme-ről kapta a nevét, ahol a betegség tömegesen fordult elő. Hazánkban az ember leggyakoribb kullancs terjesztette kórokozója, évente 1000-2000 bejelentett megbetegedést regisztrálnak, de valószínűleg ennél lényegesen magasabb az esetszám.

A betegség első tünete a kb. 5 cm átmérőjű, kokárdaszerű bőrpír. Jellemző tünetei az ízületi gyulladás (leggyakrabban a térdízület érintett) és az idegrendszeri tünetek (neuroborreliosis), úgymint a krónikus fájdalom, az érzéskiesés, a bénulás, a zsibbadás, a fáradékonyság, a szellemi funkció beszűkülése, a feledékenység.

A betegség ellen védőoltás még nincs, ám általában jól gyógyítható nagy dózisban és a szokásosnál hosszabb ideig adott antibiotikumokkal.

Kullancs terjesztette agyvelő- és agyhártyagyulladás vírusa:

Az idegrendszer megbetegedését okozó vírus. A rendelkezésre álló védőoltásnak köszönhetően hazánkban egyre ritkábban diagnosztizált betegség, évente jellemzően néhány 10 megbetegedést regisztrálnak.

Az ember fertőződését a kullancscsípésen túl fertőzött kecske vagy szarvasmarha nem hőkezelt tejének a fogyasztása is okozhatja.

Az enyhe fertőzöttség során legfeljebb influenzaszerű tünetek figyelhetők meg. A súlyos idegrendszeri tünetekkel járó megbetegedés előfordulása ritka, esetenként maradványtünetekkel gyógyul.

A halálozási arány 1-2%-os lehet. A kórokozó ellen nincs hatékony gyógyszer, ám megelőzhető a kullancsencephalitis elleni védőoltással.

Coxiella burnetii:

A Q-lázat okozó baktérium. Az ember elsősorban Q-láz fertőzött állatokkal való közvetlen érintkezéssel, vagy a fertőzött állatból származó anyagok (vér, vizelet, tej, stb.) porának belélegezésével fertőződik, de rágcsálók és kullancsok is szerepet játszanak a kórokozó járványtanában. Hazánkban évente átlagosan kb. 50 megbetegedést regisztrálnak. Magas lázzal, influenzaszerű tünetekkel járó megbetegedés, ami ritkán a szív vagy más szervek károsodását is okozhatja. A betegség jól gyógyítható antibiotikumokkal, de krónikus megbetegedés során a szokásosnál jóval hosszabb terápia szükséges.

Krími-kongói vérzések láz vírusa:

Súlyos, akár 30%-os halálozást is okozó vírus. A vírus Afrikában és a mediterrán térségben honos vektorai (*Hyalomma* fajok) egyelőre nem részei a hazai kullancsfaunának, kizárólag költözőmadarakkal jut be minden évben néhány példány az országba.

A klímaváltozás hatásának köszönhetően azonban nem zárható ki az, hogy a jövőben életképes, az egyre enyhébb teleket átvészeli *Hyalomma* populációk alakulhatnak ki az országban és ezt követően akár a krími-kongói vérzések láz vírusa is megtelepedhet hazánkban.

Hogyan védekezzünk?

- Kirándulások, erdei séták során csökkenteni a kockázatot a zárt ruházat és a kullancsriasztó készítmények használata.
- Ajánlott a kullancsencephalitis elleni védőoltás felvétele. Az alapimmunizálás 3 védőoltásból áll, melyek közül az első kettőt célszerű a téli, lehetőleg még „kullancsmentes” időszakra ütemezni.
- Kirándulás után fontos a testünk tüzetes átvizsgálása, különös figyelemmel a hajlatokra, ahol vékonyabb a bőrünk (pl. a hónalj). A nimfák és különösen a lárvák rendkívül aprók.
- Csak tévhit a B- vitamin kullancsriasztó hatása

- A testünkbe fúródó kullancsot minél előbb el kell távolítani. Ne kenjük be olajjal, krémekkel, ne csavargassuk, ne nyomorgassuk, mert ezzel csak növeljük az esetleges fertőzésveszélyt. A kullancsot a bőrünkhöz minél közelebb eső részénél – lehetőleg csipesszel vagy kullancskiszedő kanállal – megragadva, egy mozdulattal húzzuk ki. Amennyiben a feje beszakad, az semmilyen veszélyt nem jelent, mert néhány napon belül kilöködik, kórokozót nem tartalmaz.
- Kullancsirtás Magyarországon nem végezhető 2010 óta, mivel nincs forgalomban engedélyezett irtószer. De csökkenthetjük a számukat, ha nem hagyjuk, hogy bozótos, gázos területek alakuljanak ki.

NNGYK
NEMZETI NÉPEGÉSZSÉGÜGYI
ÉS GYÓGYSZERÉSZETI KÖZPONT

nébih

Co-funded by
the European Union

101132974 - OH SURVector